

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 365/2021-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Jany Laššákovej v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. Ústav na výkon trestu odňatia slobody Dubnica nad Váhom, zastúpeného JUDr. Martinom Kanásom, advokátom, Školská 3, Nitra, proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline č. k. 3To/95/2016 z 12. januára 2017 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 29. novembra 2019 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na obhajobu podľa čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením krajského súdu (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bol sťažovateľ uznaný vinným z trestného činu nedovolenej výroby omamných látok a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. b), c) a d) a ods. 2 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. b) a j) Trestného zákona v spolupáchateľstve podľa § 20 Trestného zákona.

2. Podstatou veci je tvrdenie sťažovateľa, že bolo porušené jeho základné právo na spravodlivý proces a právo na obhajobu, pretože v čase obvinenia voči nemu a ďalším dvoch osobám mu nebol ustanovený obhajca, resp. nemal obhajcu z dôvodu miernejšej právnej kvalifikácie stíhaného skutku. Na základe takto kvalifikovaného skutku v očakávaní nízkeho trestu sa ostatní dvaja spoluobvinení priznali k spáchaniu trestnej činnosti a hoci sťažovateľ sám vypovedať odmietol, súd bez návrhu niektoej z procesných strán vykonal dôkaz čítaním zápisníc o svedeckých výpovediach

spoluobvinených z prípravného konania. Tieto svedecké výpovede sú základným a zásadným dôkazom, na základe ktorého bol sťažovateľ uznaný vinným.

3. Zo sťažnosti a z rozhodnutí všeobecných súdov vyplýva, že sťažovateľ bol 9. júla 2015 spolu s dvoma osobami [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] zadržaný pre podozrenie zo spáchania trestného činu nedovolenej výroby omamných látok a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi, ktorého sa mal sťažovateľ dopustiť tým, že spoločne s [REDAKOVANÉ] dodával omamné a psychotropné látky [REDAKOVANÉ]. [REDAKOVANÉ] sa 9. júla 2015 ako zadržaný podozrivý priznal k nakupovaniu omamných a psychotropných látok od sťažovateľa. Spoluobvinený [REDAKOVANÉ] sa priznal k spáchaniu uvedeného trestného činu 10. júla 2015. Sťažovateľ spáchanie trestnej činnosti poprel. Podľa tvrdenia sťažovateľa z popisu skutku uvedeného v prvotnom uznesení o vznesení obvinenia bolo možné predpokladať, že skutok bude kvalifikovaný len podľa základnej skutkovej podstaty a sťažovateľovi i spoluobvineným by mohol byť uložený len trest odňatia slobody s podmieneným odkladom. Sťažovateľ bol napokon napadnutým uznesením krajského súdu v spojení s rozsudkom súdu prvého stupňa odsúdený na 10 rokov trestu odňatia slobody, spoluobvinený [REDAKOVANÉ] na 13 rokov a [REDAKOVANÉ] na 10 rokov trestu odňatia slobody.

4. Rozhodnutím okresného súdu č. k. 0Tp/14/2015 z 12. júla 2015 boli spoluobvinení vzatí do väzby, a (až) vtedy im bol pridelený advokát ex offio. Obvinení boli poučení o možnosti zvoliť si advokátov skôr, ale vzhľadom na vtedajšiu miernu kvalifikáciu to nevyžadovali.

5. Z argumentácie sťažovateľa vyplýva, že pre vec je významný vývoj sprísňovania kvalifikácie skutku. Sťažovateľ a spolupáchatelia boli pôvodne obvinení za zločin podľa § 172 ods. 1 písm. b), c) a d) Trestného zákona. Neskôr, 13. októbra 2015, došlo k zmene právnej kvalifikácie a jej sprísneniu na zločin podľa § 172 ods. 2 písm. c) Trestného zákona. Následne bola právna kvalifikácia skutku 20. októbra 2015 zmenená na obzvlášť závažný zločin podľa § 172 ods. 2 písm. c) v spojení s § 138 písm. b) a § 20 Trestného zákona. Na základe tejto poslednej uvedenej právnej kvalifikácie bola 19. februára 2016 podaná obžaloba. Podľa sťažovateľa sa zmeny právnych kvalifikácií nediali na základe vykonania nových dôkazov. Skutková situácia bola od začiatku jednoznačná, a preto malo byť podľa názoru sťažovateľa už na začiatku vznesené obvinenie pre obzvlášť závažný zločin.

6. Obvinený [REDAKOVANÉ] sa v prípravnom konaní v čase, keď nemal obhajcu, priznal, pretože sa na základe miernejšej kvalifikácie domnieval, že dostane nízky trest.

7. Sťažovateľ namieta, že skutok mal byť jednoznačne kvalifikovaný už v čase vznesenia obvinenia, a keďže sa tak nestalo, nebol on a ani spoluobvinení na začiatku trestného konania do času vzatia do väzby zastúpení obhajcom. Sťažovateľ tvrdí, že výpovede spoluobvinených, na základe ktorých bol aj on uznaný vinným, sú nezákonným dôkazom, pretože boli získané bez prítomnosti obhajcov.

8. Sťažovateľ sa v priebehu trestného konania k trestnej činnosti, ktorá mu bola kladená za vinu, nepriznal a na hlavnom pojednávaní odmietol vypovedať. Obdobne na hlavnom pojednávaní odmietol vypovedať i spoluobžalovaný [REDAKOVANÉ]. Spoluobžalovaný [REDAKOVANÉ] urobil na hlavnom pojednávaní vyhlásenie, že je nevinný a okrem záverečnej reči odmietol vypovedať.

9. Sťažovateľ tak bol podľa jeho názoru odsúdený najmä na základe výpovedí spoluobžalovaných z prípravného konania, ktoré boli súdom prečítané. Išlo aj o svedecké výpovede spoluobžalovaných z času pred ustanovením advokátov.

10. Okresný súd Dolný Kubín rozsudkom č. k. 9T/9/2016-1345 z 26. júla 2016 uznal sťažovateľa vinným a odsúdil ho na 10 rokov trestu odňatia slobody nepodmienečne. Krajský súd napadnutým uznesením odvolania sťažovateľa, ako aj dvoch spoločne odsúdených [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] zamietol. Najvyšší súd uznesením č. k. 4 Tdo 46/2017 z 30. septembra 2019 dovolanie sťažovateľa, ako aj dvoch spoločne odsúdených zamietol.

11. Sťažovateľ uvádza, že sa ku skutku tak, ako bol skutkovo popísaný a kvalifikovaný, nepriznal. Súd sám iniciatívne, opierajúc sa o ustanovenie § 2 ods. 11 Trestného poriadku, vykonal dokazovanie nad rámec toho, čo na hlavnom pojednávaní navrhla prokuratúra, resp. procesné strany. Z tohto dôvodu bola porušená zásada kontradiktórnosti procesu. Súd iniciatívne čítal všetky zápisnice, aj z výsluchov týkajúcich sa rozhodovania o väzbe, ale najmä zápisnice z 10. júla 2015, kde bol výsluch obvinených uskutočnený bez prítomnosti obhajcov z dôvodu tzv. podkvalifikovania skutku, a práve o tieto výpovede súd oprel svoje rozhodnutie.

12. Sťažovateľ k uvedenému dodáva, že z ustanovenia § 2 ods. 11 prvej vety Trestného poriadku síce vyplýva, že súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhl, ale v zmysle ustanovenia § 1 a § 2 ods. 18 Trestného poriadku je trestný proces upravený ako kontradiktórne konanie dvoch protistrán – prokurátora (eventuálne poškodeného) na jednej strane a obžalovaného i jeho obhajcu (eventuálne zúčastnenej osoby) na strane druhej. Preto nie súd, ale strany trestného konania pred súdom predkladajú a vykonávajú dôkazy, ktoré obžalovaného usvedčujú alebo oslobodzujú. Úlohou súdu ako nestranného rozhodovacieho orgánu je posúdenie týchto dôkazov a rozhodnutie sporu medzi prokurátorom, ktorý zastupuje štát (§ 2 ods. 5 prvá veta Trestného poriadku), a obžalovaným. Pri tomto rozhodovaní musí súd zachovať nestrannosť a nesmie iniciatívne napomáhať jednej alebo druhej strane. Ak by sa tak stalo, došlo by k porušeniu nielen zásady rovnosti strán v konaní pred súdom (§ 2 ods. 14 Trestného poriadku), ale aj zásady spravodlivého procesu (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku).

13. Sťažovateľ nadväzuje tým, že ak sa skoršia výpoveď z prípravného konania žiadnym spôsobom „nevnesie“ do sústavy dôkazov vykonávaných na hlavnom pojednávaní – nenavrhne ho žiadna z procesných strán či už obhajoba alebo prokurátor, pretože postup v zmysle ustanovenia § 258 ods. 4 Trestného poriadku, t. j. predloženie skoršej výpovede na vysvetlenie rozporov v jeho výpovediach nikto z procesných strán nenavrhol, potom okresný súd vo svojom meritórnom rozhodnutí musí vychádzať iba z tej výpovede, ktorú obžalovaný učinil na hlavnom pojednávaní, v prípade, že odmietne vypovedať, tak z výpovedí, ktoré navrhne prečítať jedna z procesných strán, keďže povinnosťou prvostupňového súdu je rešpektovať ustanovenie § 2 ods. 18 a 19 Trestného poriadku (t. j. zásadu ústnosti a bezprostrednosti), ako aj ustanovenie § 278 ods. 2 Trestného poriadku (súd môže pri svojom rozhodnutí prihliadať len na skutočnosti, ktoré boli prebraté na hlavnom pojednávaní, a opierať sa o dôkazy, ktoré boli na hlavnom pojednávaní vykonané). Žiaden z obhajcov nenavrhol čítať výpovede obžalovaných po tom, ako obžalovaní na hlavnom pojednávaní využili svoje právo nevypovedať a prokurátor sa pridržiaval návrhov na vykonanie dôkazov tak, ako ich navrhol v obžalobe. Prokurátor navrhol len zápisnicu z 10. februára 2016, a to je presne tá zápisnica, v ktorej bol zaznamenaný nezákonný výsluch obžalovaných bez prítomnosti

obhajcu, ak by došlo k správnej právnej kvalifikácii skutku. Teda okrem zápisnice s nezákonným dôkazom boli na základe iniciatívy súdu čítané ďalšie nezákonne získane výpovede.

14. Sťažovateľ argumentuje, že právo na spravodlivý proces je vzhľadom na ústavnú právnu silu významnejšie než § 2 ods. 11 Trestného poriadku.

15. Sťažovateľ zmieňuje, že Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) prerokúval prakticky totožný prípad Zachar a Čierny proti Slovenskej republike [rozsudok z 21. 7. 2015 k sťažnosti č. 29376/12 a č. 29384/12 pre porušenie čl. 6 ods. 1 a 3 písm. a), b), c) a d) (zamlčanie skutočnej povahy obvinenia v prípravnom konaní)] a vyslovil porušenie základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 v spojení s čl. 6 ods. 3 písm. c), ktorý chráni právo na obhajobu. Z rozsudku ESLP vyplývajú nasledujúce právne vety: I. Právna kvalifikácia skutku vymedzeného v uznesení o vznesení obvinenia musí zodpovedať výkladu práva v jeho štandardoch tak, aby nebolo možné obvineného znevýhodniť. II. Použitie nesprávnej (miernejšej) právnej kvalifikácie skutku môže obvineného ukrátiť o právo na obhajobu, a to najmä pokiaľ ide o povinnú obhajobu. III. Nie je rozhodujúce obsahové vymedzenie skutku a jeho právna kvalifikácia ustálená políciou. Je neprijateľné tolerovať nesprávnu právnu kvalifikáciu skutku najmä v prípade, ak policajt posúdi skutok miernejšie, ako by mal byť správne posúdený. V takýchto prípadoch totiž policajt zavádza obvineného, čím porušuje jeho právo na obhajobu.

16. Sťažovateľ napokon namieta nepreskúmateľnosť uznesenia krajského súdu, pretože sa k otázke „podkvalifikácie“ skutku krajský súd nijako nevyjadril.

17. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy (právo na obhajobu) a zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd okrem iného rozhoduje o sťažnostiach právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Každú takúto sťažnosť ústavný súd predbežne prerokuje podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

19. Ústavný súd v prvom rade podotýka, že v zmysle § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku (uznesenia najvyššieho súdu). Ústavný súd preto považoval dvojmesačnú lehota v zmysle § 124 prvej vety zákona o ústavnom súde na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu v tomto prípade proti označenému uzneseniu krajského súdu za zachovanú.

20. Systém ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou, resp. systém ochrany ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným

právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné súdy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 107/2019).

21. Z hľadiska subsidiarity, resp. nedostatku právomoci a vyčerpania opravných prostriedkov, je predmetná vec špecifická tým, že sťažovateľ nenapadol rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorý na dovolanie odsúdených (vrátane sťažovateľa) preskúmal uznesenie krajského súdu a uznesením č. k. 4 Tdo 46/2017 z 30. septembra 2019 ich dovolanie zamietol. Sťažovateľ namieta porušenie práva na obhajobu z dôvodu nezákonných dôkazov, na ktorých bolo jeho odsúdenie založené, a tiež namieta neodôvodnenosť a nepreskúmateľnosť napadnutého uznesenia krajského súdu.

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd vo vzťahu k námietkam sťažovateľa týkajúcim sa napadnutého uznesenia krajského súdu konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu ústavnej sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu. Trestný poriadok zakotvujúci inštitút dovolania proti právoplatným rozhodnutiam vydaným v trestnom konaní poskytuje priestor aj na uplatnenie námietok týkajúcich sa prípadných právnych pochybení súdu prvého stupňa, resp. odvolacieho súdu, ktoré potenciálne môžu predstavovať zásahy do základných práv a slobôd odsúdeného. Rozhodovanie o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku patrí vždy najvyššiemu súdu. Sťažovateľ teda disponoval možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom právnom pochybení súdu prvého stupňa, resp. odvolacieho súdu prostredníctvom tohto mimoriadneho opravného prostriedku, ktorého podanie aj využil, pričom o tomto jeho dovolaní meritórne rozhodol najvyšší súd uznesením č. k. 4 Tdo 46/2017 z 30. septembra 2019. Ochranu základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám sťažovateľa tak bol v konkrétnom prípade oprávnený a zároveň povinný poskytnúť najvyšší súd v rámci dovolacieho konania. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené proti napadnutému uzneseniu krajského súdu.

23. Požiadavka, aby v prípade, ak sa napáda rozhodnutie krajského súdu, bolo v ústavnej sťažnosti napadnuté aj meritórne rozhodnutie dovolacieho súdu, nie je ani v zmysle judikatúry ESLP neprimeraná. Preto, ak v tejto veci sťažovateľ podal dovolanie, o ktorom najvyšší súd meritórne rozhodol, je potrebné jeho ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu, že smeruje len proti rozhodnutiu krajského súdu (a nie aj proti rozhodnutiu dovolacieho súdu). Podstatou je tu ochrana princípu právnej istoty ako jednej zo základných hodnôt právneho štátu. V zmysle tohto princípu nie je prijateľné, ak by v tej istej veci mohli popri sebe existovať dve odlišné rozhodnutia ústavného a najvyššieho súdu.

24. Uvedené platí o to viac, že v ústavnej sťažnosti sťažovateľ namieta porušenie práva na obhajobu, ktoré je aj dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. To zahŕňa aj námietku nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia (rovnako IV. ÚS 546/2020 a IV. ÚS 206/2020), pričom z dovolania sťažovateľa vyplýva, že nedostatok odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu namietal aj pred dovolacím súdom. Otázka, ako sa práve s touto

námietkou vyrovnal dovolací súd, však už nemôže byť predmetom prieskumu pred ústavným súdom v tomto konaní, pretože rozhodnutie dovolacieho súdu tu nebolo napadnuté.

25. Ústavný súd musí sťažovateľovi prisvedčiť, že napadnuté uznesenie krajského súdu je lakonické, nedávajúce v celom rozsahu odpoveď na argumenty odvolateľa. Najvyšší súd sa však v dovolaní vysporiadal s argumentmi, ktoré boli aj v odvolaní, a preto ho možno uznať za nápravu tohto uznesenia krajského súdu. Ústavný súd na tomto mieste taktiež odkazuje na odôvodnenie nálezu vo veci sp. zn. I. ÚS 374/2020, ktorým bolo na základe ústavnej sťažnosti odsúdeného [REDAKOVANÉ] preskúmané napadnuté rozhodnutie krajského súdu spolu s dovolacím uznesením č. k. 4 Tdo 46/2017 z 30. septembra 2019.

26. Ústavný súd preto rozhodol o odmietnutí ústavnej sťažnosti sťažovateľa podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júla 2021

Peter Molnár
predseda senátu